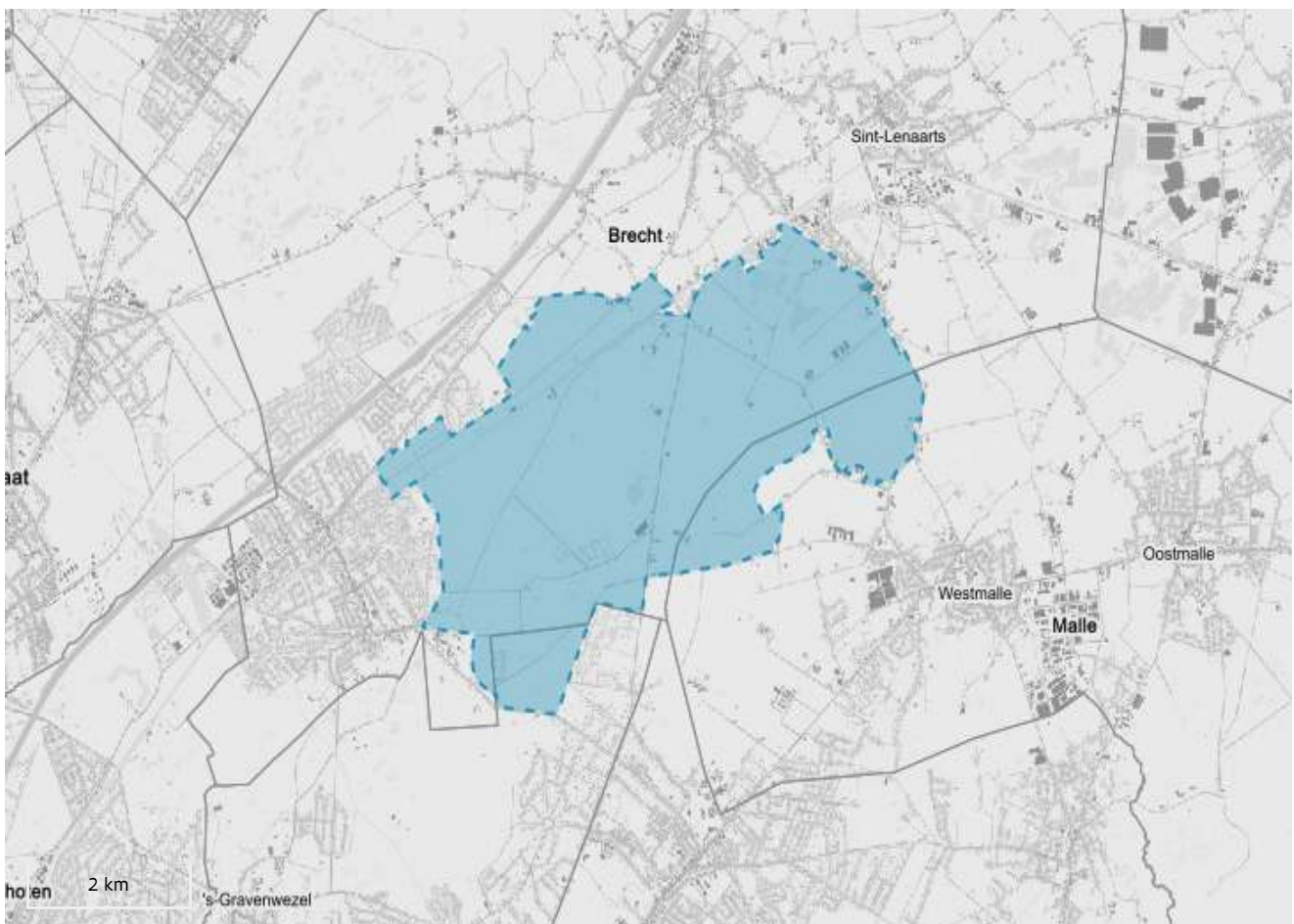

[\(/\)](#)

Inventaris

VASTGESTELD GEBIED IN DE LANDSCHAPSATLAS

Brechtse Heide

vastgesteld gebied in de landschapsatlas van 24-12-2008 tot heden**ID:** 10269 **URI:** <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/10269>

Besluiten

[Brechtse Heide \(https://id.erfgoed.net/besluiten/4558\)](https://id.erfgoed.net/besluiten/4558)**vaststellingsbesluiten:** 24-12-2008 ID: 4558

Rechtsgevolgen

i Meer informatie over de rechtsgevolgen van vaststellingen vind je op onze website (<https://www.onroenderfgoed.be/juridische-gevolgen-van-een-vaststelling>).

Provincie

Antwerpen

Gemeente

Brecht, Malle, Schilde

Deelgemeente

Brecht, Schilde, Sint-Job-in-'t Goor, Sint-Lenaarts, Westmalle

Straat

Onbepaald

Locatie

Brecht, Sint-Job-in-'t Goor, Sint-Lenaarts (Brecht), Westmalle (Malle), Schilde (Schildel)

Nauwkeurigheid zone

Tot op 15m

Oppervlakte zone

21 807 595m²

Beschermingsdossiers

4.05/10000/106.1

Typologie: [abdiijen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/4) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/4>), [agrарische landschappen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2103) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2103>), [cuesta's](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2023) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2023>), [hoeven](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/190) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/190>), [houtkanten](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1679) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1679>), [kanalen \(infrastructuur\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/213) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/213>), [kleiputten](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/938) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/938>), [naaldbossen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1844) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1844>), [schansen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/868) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/868>), [strookvormige ontginningspatronen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2082) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2082>), [vennen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1970) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1970>)

Aanduiding ankerplaatsen 2006-2014

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1102>) (geografische inventarisatie, vaststellingen, actualisaties: van 2006 tot 2014)

Beschrijving

De Brechtse Heide is vastgesteld in de landschapsatlas.

Waarden

ruimtelijk-structurende waarde

Het landschap van de Brechtse Heide vormt een uitgestrekte open ruimte binnen de bewoningskernen van Brecht, Sint-Lenaerts, Sint-Job-in-'t-Goor en Westmalle. Daarmee vertegenwoordigt dit landschap één van de grootste behoorlijk gaaf bewaarde landschappen van de provincie Antwerpen. De Brechtse Heide ligt op de tweede hoogste cuesta in de provincie Antwerpen. De kruin culmineert op 32 meter hoogte en de cuesta vormt een hoog gelegen koepelvormige heuvelrug. Deze heuvelrug vormt de brede waterscheidingskam tussen het stroombekken van de Schelde ten zuiden en het stroombekken van de Beneden-Maas ten noorden van de ankerplaats. In het zuidwesten wordt de ankerplaats begrensd door een cuestasteilrand, de topografie stijgt er van 18 meter naar 25 meter. De aanwezigheid van klei nabij het oppervlak heeft het ontstaan van het natuurreservaat De Kooldries (verlaten kleiontginningsput) in de hand gewerkt. De slechte ontwatering op de waterscheidingskam en de kleilagen bedekt met overwegend zandige bodems maken dat het gebied gekenmerkt wordt door een heel variabele waterhuishouding en bodemgebruik. De droogste gedeelten zijn bedekt met naaldbomen (gesloten landschap), de natste bestaan uit weilanden (open landschap). De betere gronden worden gebruikt als akkerland en bevinden zich in het mozaïeklandschap.

natuurwetenschappelijke waarde

De Brechtse Heide is een cultuurlandschap en op sommige plaatsen halfnatuurlijk landschap waarin ook fysische elementen voorkomen, zoals landduinen en vennen, aangevuld met spontane stukjes natuur, zoals de verlaten kleiputten. Door de verschillende menselijke invloeden is er een hele variatie aan biotooptypen ontstaan. Elk van deze biotopen wordt gekarakteriseerd door een typische vegetatie, flora en hieraan verbonden fauna. De natuurwetenschappelijke waarde wordt voornamelijk bepaald door de aanwezige heiderestanten, vochtige weilanden en oude bosrelicten. Over het gehele gebied vindt men geïsoleerde heiderelicten, vennen en heidevegetatie (droge tot natte) terug. Deze relicten zijn belangrijk voor amfibieën en libellen. De vochtige weilanden herbergen een rijkdom aan water- en moerasplanten en zijn van belang voor verschillende soorten weidevogels. De oude bosrelicten sluiten aan op de boscomplexen van de ankerplaats 'Abdij van Westmalle' uit de landschapsatlas. Zij vormen één groot boshabitat dat geschikt is als leefgebied voor grotere zoogdieren en roofvogels.

historische waarde

activiteiten die zich hier in de loop van de geschiedenis hebben afgespeeld. Archeologische sites wijzen op vroege menselijke aanwezigheid. Daar een groot deel van de ankerplaats laat (na 1948) ontgonnen is, is de bodem nog relatief ongestoord. Dit brengt een hogere bewaringstoestand voor archeologische sites met zich mee. Heidegebieden kennen algemeen een hoge intensiteit aan steentijdsites wat van de Brechtse Heide een gebied maakt met een hoge archeologische potentie. De site van de Grote Vraaghoeve zou teruggaan tot 1168. Het huidige woonstalhuis werd opgetrokken in 1835. De schans in het zuiden van de ankerplaats is een restant van de aanwezigheid van Franse troepen op deze plaats in 1703. Een aantal van de nu nog bestaande vennen worden reeds vermeld op de kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) en deze van Vandermaelen (1854). Andere vennen lieten hun sporen achter onder de vorm van een vochtige laagte in de weilanden. Samen met de heide maken zij deel uit van een gemeenschappelijke heidegordel die toeliet schapen te weiden, heideplaggen te steken en bijenkorven te plaatsen. De vennen leverden turf en konden soms ook voor viskweek worden gebruikt. Dit betekent dat de gemeenschappelijke heide een economische functie vervulde. Kleiuitgravingen in het noorden van de ankerplaats herinneren aan de steenbakkerijen, die zich tegen het einde van de 19de eeuw vestigden langs het net aangelegde kanaal. Langs ditzelfde kanaal herinneren de repelpercelen en de grote beerput gebouwd in 1912 aan de storting van stadsmest uit Antwerpen. Tot het te vermelden kerkelijk erfgoed behoren de Sint-Theobalduskapel, de Caterskapel en de Onze-Lieve-Vrouw Nazareth Abdij. In de noordwestelijke kant van de ankerplaats loopt de Tilburgse weg, een onverharde postbaan en Romeinse secundaire weg over Breda naar Eindhoven.

esthetische waarde

Voor de uitgestrektheid en de weidsheid van dit landschap zijn overweldigend. In het sterk verstedelijkte Vlaanderen doet de ankerplaats dienst als een rust-, stilte- en onthaastingsgebied. De afwisseling in vegetatietypes, de kleine landschapselementen, de historische relictten en de mooie vergezichten dragen bij tot een gevarieerd Kempens landschap met een hoge belevingswaarde. De Onze-Lieve-Vrouw Nazareth Abdij is steeds waar te nemen in de weidse panoramische zichten en doet dienst als baken in de omgeving.

sociaal-culturele waarde

Na de aanleg van het kanaal Schoten-Turnhout-Dessel, werd er in de Brechtse Heide klei uitgegraven ten behoeve van de zich langs het kanaal gevestigde steenbakkerijen. In het kanaal treft men nog manueel te bedienen sluizen aan. De aanleg van de eerste verharde weg (1948) doorheen de heide en het oprichten van de Onze-Lieve-Vrouw Nazarethabdij hebben bijgedragen tot het bereikbaar worden en tot de ontginning van de Brechtse Heide.

Aanduiding van Is de vaststelling van

Brechtse Heide

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135359>)

Brecht, Sint-Job-in-'t Goor, Sint-Lenaarts (Brecht), Westmalle (Malle), Schilde (Schild)

De Brechtse Heide ligt op de tweede hoogste cuesta in de provincie Antwerpen. De kleilagen in de ondergrond zorgen ervoor dat het grondwater hoog staat. Tot in de tweede helft van de 18de eeuw was de Brechtse Heide nog onderdeel van een uitgestrekt heidegebied, de 'Westmaltesche Heijde'. De op de historische kaarten weergegeven vennen vinden we tot vandaag terug in het gebied. De eerste ontginningen in het gebied situeren zich rond de Grote Vraaghoeve waar reeds in 1168 een hoeve zou hebben gestaan. Het huidige landschap bestaat uit de boscomplexen in het westen, een gecompartmenteerd landschap in het midden en in het oosten een eerder open landschap met weilanden. Het landschap van de Brechtse heide is één van de grootste gaaf bewaarde landschappen van de provincie Antwerpen.

Je kan deze pagina citeren als:

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2026: *Brechtse Heide* [online],
<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/10269>
(<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/10269>) (geraadpleegd op 28 januari 2026).

Beheerder fiche: **Agentschap Onroerend Erfgoed**

Contact

Heb je een vraag of opmerking over deze fiche? Meld het ons via het contactformulier (/contact?uri=<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/10269>).

Onroerenderfgoed.be is een officiële website van de Vlaamse overheid

uitgegeven door het agentschap Onroerend Erfgoed
(<https://www.onroerenderfgoed.be/>)

Privacyverklaring
(<https://www.onroerenderfgoed.be/privacyverklaring>)
Juridische informatie
(<https://www.onroerenderfgoed.be/juridische-informatie>)

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

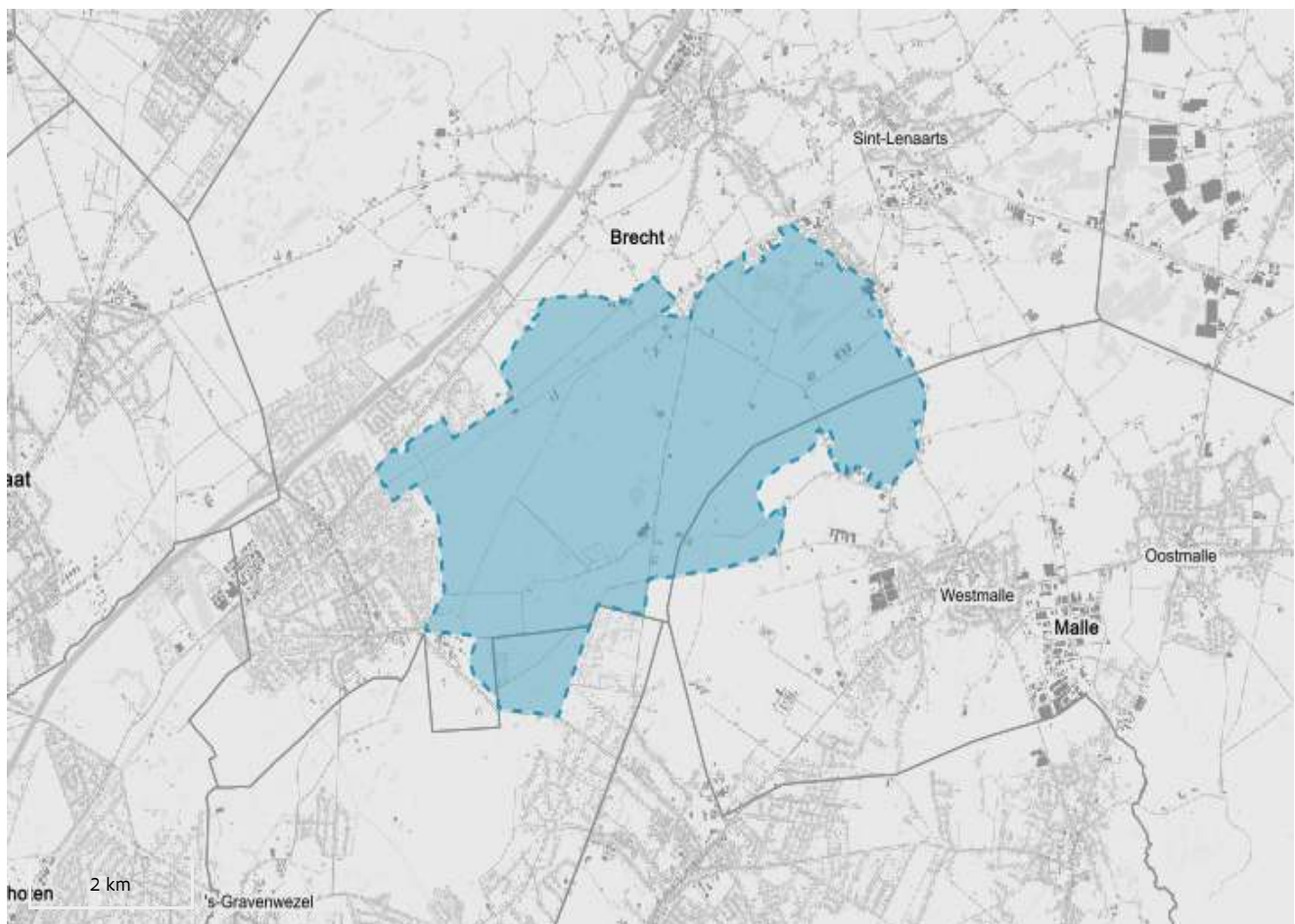
[\(//\)](#)

Inventaris

ERFGOEDOBJECT

Brechtse Heide

landschappelijk geheel

ID: 135359 URI: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135359>

Juridische gevolgen

- is aangeduid als vastgesteld gebied in de landschapsatlas Brechtse Heide (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/10269>)
Deze vaststelling is geldig sinds 24-12-2008
- omvat de aanduiding als erfgoedlandschap Brechtse Heide (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/14899>)
Deze aanduiding is geldig sinds 08-06-2011
- omvat de aanduiding als beschermd cultuurhistorisch landschap Brechtse Heide (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/4506>)
Deze bescherming is geldig sinds 27-05-1977
- omvat de aanduiding als erfgoedlandschap De Merel (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/14905>)
Deze aanduiding is geldig sinds 06-12-2013

Provincie

Antwerpen

Gemeente

Brecht, Malle, Schilde

Deelgemeente

Brecht, Schilde, Sint-Job-in-'t Goor, Sint-Lenaarts, Westmalle

Straat

Onbepaald

Locatie

Brecht, Sint-Job-in-'t Goor, Sint-Lenaarts (Brecht), Westmalle (Malle), Schilde (Schild)

Nauwkeurigheid zone

Tot op 15m

Oppervlakte zone

Oppervlakte zone

21 878 641m²

Bewaringstoestand

Bewaard

Erfgoedwaarde

Aanwezig

Typologie: [abdijen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/4) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/4>), [agrарische landschappen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2103) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2103>), [cuesta's](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2023) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2023>), [hoeven](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/190) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/190>), [houtkanten](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1679) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1679>), [kanalen \(infrastructuur\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/213) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/213>), [kleiputten](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/938) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/938>), [naaldbossen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1844) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1844>), [schansen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/868) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/868>), [strookvormige ontginningspatronen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2082) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2082>), [vennen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1970) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1970>)

Aanduiding ankerplaatsen 2006-2014

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1102>) (geografische inventarisatie, vaststellingen, actualisaties: van 2006 tot 2014)

Inventarisatie ankerplaatsen Landschapsatlas 2001

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1101>) (inventarisatie: van 01-11-2000 tot 28-02-2001)

Beschrijving

Fysische geografie

De Brechtse Heide ligt op de tweede hoogste cuesta in de provincie Antwerpen. De kruin culmineert op 32 meter hoogte en de cuesta vormt een hoog gelegen koepelvormige heuvelrug. De Brechtse Heide ligt midden op dit uitgestrekte, oost-west gerichte gebied. De cuestakruin vormt de waterscheidingskam tussen het stroombekken van de Schelde (Schijn en Nete) ten zuiden en het stroombekken van de Beneden-Maas ten noorden (enkel de noordoostelijke waterlopen in het gebied behoren tot het Maasbekken). De cuestasteilrand, gelegen vóór een cuesta, vormt de zuidwestelijke rand van dit gebied. Terwijl het gebied grotendeels vlak is, stijgt de topografie hier steil van 18 meter naar 25 meter. Het zijn de dagzomende eindranden van de kleilagen van de Formatie van de Kempen (gevormd in het oud Pleistoceen) die de steilrand opbouwen. De kleilagen komen overal voor in de ondiepe ondergrond van de Brechtse Heide. De kleilagen hellen naar het noorden en vormen de rug van de cuesta. Door de hoge ligging werd in de laatste ijstijd (Weichsel) weinig Quartair eolisch dekzand op de cuestarug afgezet. Deze dekzanden werden later op sommige

plaatsen verwaaid tot uitgestrekte duinmassieven. De bodems in de Brechtse Heide zijn over het algemeen overal zandig. Door het ondiepe klei fungeren deze zandige bodems als

freatische aquifers waardoor het grondwater hoog staat. Als het evenwel lang droog blijft, sijpelt alle grondwater uit het zand naar de talrijke vennen en waterloopjes (het gebied bevat enkel bovenlopen van beken).

Cultuurhistorie

Tot in de tweede helft van de 18de eeuw was de Brechtse Heide nog onderdeel van een uitgestrekt heidegebied, de 'Westmaltesche Heijde' (zie kabinetskaart de Ferraris, 1771-1777). Een aantal van de op de historische kaarten uit die tijd (de kaarten van Ferraris, 1771-1777 en van Vandermaelen, 1854) aangegeven vennen, vinden we tot op vandaag terug in het gebied. De voornaamste zijn het Marbelenven, het Moffenvan, het Muizenven en vennen ten zuiden van Halfvenheide en aan Jan Bruinengatheide. De 'Westmaltesche Heijde' was een gemeenschappelijke heidegordel behorend tot de gemeente Brecht. Deze liet toe de schapen te weiden, heideplaggen te steken en bijenkorven te plaatsen. De vennen leverden turf en konden soms ook voor viskweek worden gebruikt (Van der Haegen H., 1979). De heide was een essentieel onderdeel in de traditionele landbouw tot 1900. Door het ontstaan van andere bodemverbeteraars heeft de gemeenschappelijke heide zijn economische functie verloren en is men het gebied gaan ontginnen. Bij deze ontginningen zijn veel vennen gedempt, het voorkomen van vochtige laagte in het landschap herinnert ons aan hun vroegere aanwezigheid.

De eerste ontginningen in het gebied situeren zich rond de Grote Vraaghoeve waar reeds in 1168 een hoeve zou hebben gestaan langs een oude handelsweg van Antwerpen naar Turnhout. Grootschalige ontginningen kwamen maar geleidelijk op gang toen in 1772 in opdracht van Maria-Theresia werd gestart met aanplantingen van dennenbossen in de Kempen. Op de kaart van Vandermaelen uit 1854 zien we dat vooral in het oostelijke en zuidelijke deel, in mindere mate ook in de westelijke rand van het gebied, de heidevegetatie plaats heeft moeten maken voor bos. In het begin van de 20ste eeuw is het aandeel bos verder toegenomen en dan vooral in het westelijke gedeelte en net ten noorden van het ondertussen gegraven Kanaal Schoten-Turnhout-Dessel. Het overblijvende en centraal gelegen gedeelte van de voormalige 'Westmaltesche Heijde' werd pas ontgonnen na de Tweede Wereldoorlog. Onder impuls van de in 1947-1950 door de Trappistinnen opgerichte abdij van Onze-Lieve-Vrouw van Nazareth werd deze centraal gelegen heide omgezet in weiland waarbij hooggelegen delen werden afgegraven en drassige vengronden werden gedolven. Vandaag blijven van het oorspronkelijke heidegebied nog enkel relictten over onder de vorm van heidevegetaties en vennen. De Brechtse Heide bestaat nu in het oosten uit weilanden al dan niet omgeven door houtkanten en perceelsrandbegroeiingen. Dit vormt een open landschap. In het zuiden en zuidwesten treft men een gesloten landschap met dennenbossen aan. Tussen beide betreft het een mozaïeklandschap waarbij bos en weide elkaar afwisselen. De gronden van Brecht worden gekenmerkt door een grote verscheidenheid in waterhuishouding. Dit bepaalt in belangrijke mate het huidige bodemgebruik. Droge en zeer droge zandgronden in het westen (landduinen) waren (zijn) niet geschikt voor landbouwuutbating. Ze werden voornamelijk bebost. Heel natte gronden (zandleemgrond op een kleisubstraat, vooral in het oosten) waren (zijn) niet geschikt voor

akkerbouw of bosbouw en werden als weiland in gebruik genomen. De matig natte zandgronden (op leemsubstraat, meer centraal gelegen) waren (zijn) geschikt voor akkerland

(mozaïeklandschap).

Vele structuren in het landschap herinneren ons aan de verschillende activiteiten die zich doorheen de geschiedenis in de Brechtse Heide hebben afgespeeld. Zo is er in het zuidelijke deel 'Het Kamp' met de bewaarde schans die teruggaat tot de aanwezigheid van de Franse troepen in het gebied in 1703. Met de komst van het kanaal, gegraven tussen 1863 en 1874 met als doel de dorre heide en de slechte Kempense zandgronden vruchtbaarder te maken, verschenen verschillende steenbakkerijen omwille van het ontdekken van Kempense klei in de bodem. Deze steennijverheid liet zijn sporen na onder de vorm van talrijke kleiuitgravingen. Het huidige natuurreservaat Kooldries is zo een kleiuitgraving. De grillige vormen zijn te danken aan de ondiepe kleilaag die nog volledig manueel met een houtspa is uitgegraven. In 1897 koopt de stad Antwerpen gronden in Brecht ten noorden van het kanaal om zijn huis- en straatvuil (stadsmest) te storten. Deze grond bestond uit dennenbos doorkruist met dreven, op de topografische kaart uit 1885 (MGI) is dit patroon goed te zien. Om de stadsmest te storten moest men de grond ontbossen, nivelleren en draineren. Dit gebeurde door middel van grachten langsheen de dreven aan te leggen. Ondanks het steeds wisselende gebruik van deze gronden (stortplaats (1897-1925), boom- en plantenkwekerij (deels vanaf 1908, volledig vanaf 1931), akkerland (tijdens oorlogsperiodes), vakantiecentrum (vanaf 1950)) is de oorspronkelijke perceelstructuur in repels bewaard gebleven. Vandaag vindt men er bos op de onbemeste delen (stadsmest) en weide op de betere gronden.

Verschillende oude hoeven geven aan dat landbouw sinds lange tijd in het gebied aanwezig is. De huidige Grote Vraaghoeve (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/12845>) met rieten bedaking werd gebouwd in 1835, nadat de oorspronkelijke gebouwen - die zouden teruggaan tot 1168 - door een brand werden verwoest. De Kleine Vraaghoeve werd eveneens heropgebouwd, maar pas in 1938. Verspreid doorheen het gebied vinden we ook kerkelijk erfgoed terug. Vermeldenswaardig zijn onder andere de Sint-Theobalduskapel (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/12863>) uit 1613, de Caterskapel (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/14132>) uit 1869 en de Onze-Lieve-Vrouw van Nazareth Abdij uit 1947-1950. De Broeigangshoeve (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/12865>) en de hoeve (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/12865>) aan de Tilburgbaan.

De Tilburgse weg ten noorden van het kanaal is een oude, deels nog onverharde postbaan en verbindingsbaan naar Breda. Deze weg wordt verondersteld het tracé van een Romeinse secundaire weg (*diverticulum* Rumst-Hoogstraten-Eindhoven) te zijn. Verspreid in het gebied zijn nog enkele archeologische vindplaatsen (*celtic fields*, grafheuvel uit de metaaltijd, oppervlaktevondsten van lithisch materiaal) bekend. Men dient evenwel rekening te houden met het feit dat archeologisch onderzoek niet gebiedsdekkend is en dat er steeds leemtes in de kennis aanwezig zijn. Daarnaast kennen de Kempen en vooral de heidegebieden in de Kempen een hoge potentie voor archeologische vondsten. De late ontginningen en de matige verstoring van de bodem vergroten de kans op vindplaatsen. Verspreid over de 'Brechtse Heide' vindt men nog talrijke onverharde zandwegen terug, het zijn getuigen van de typische oude Kempense wegen. Rond 1800 bestond in Brecht en in de hele Noorderkempen nog geen enkele verharde weg. Kooplieden en boeren bereikten hun doel over zandwegen. Deze waren in de zomer mul en in de winter modderig. In 1948 is de eerste weg verhard in dit gebied. Deze Abdijlaan loopt van noord naar zuid langsheen Onze-Lieve-Vrouw van Nazarethabdij en heeft bijgedragen tot het in cultuur brengen van de nog

braakliggende heidegronden waardoor de weg liep.

De eerder aangehaalde menselijke invloeden hebben ook met betrekking tot de natuurwetenschappelijke waarde een positieve invloed gehad op het gebied. De Brechtse Heide is daardoor nu een halfnatuurlijk- en op sommige plaatsen cultuurlandschap, aangevuld met stukjes spontane natuur. Als geheel vertegenwoordigt het een variatie aan biotooptypen die elk worden gekarakteriseerd door een typische vegetatie, flora en hieraan verbonden fauna. De belangrijkste zijn de verschillende heidevegetaties (droge, vochtige en natte heide) en de water- en moerasvegetaties in de natte weilanden. Het hele gebied wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van talrijke broedvogels gaande van typische bossoorten over water- en weidesoorten naar akkersoorten en roofvogels. Door de aanwezigheid van vele vennen is het gebied ook belangrijk voor amfibieën en libellen. De uitgestrektheid en de weidsheid van dit landschap zijn overweldigend en dragen bij tot de natuurwetenschappelijke, maar ook tot de esthetische en ruimtelijk-structurende waarde. De afwisseling in vegetatietypes, de kleine landschapselementen, de historische relictten en de mooie vergezichten dragen allen bij tot de hoge waarde van dit Kempens landschap.

In tegenstelling tot wat in het verleden is gebeurd, hebben de huidige antropogene invloeden in het gebied vaak een negatief effect. Een verspreide en chaotische inplanting van weekendverblijven en ongeoorloofd gebruik van de aarden wegen zijn nadelig voor zowel de natuurwetenschappelijke als esthetische waarde. Het landschap van de Brechtse heide is immers één van de grootste behoorlijk gaaf bewaarde landschappen van de provincie Antwerpen.

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.
- Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Herziening derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1900-1930, schaal 1:20.000.
- GROENCOMITÉ BRECHT. 1973: *Voorstel tot bescherming als landschap van de Brechtse Heide te Brecht*, s.l.
- LOYENS M. 1984: *Brecht, een Kempisch dorp in beweging: Twee eeuwen landschapsevolutie (ca. 1770 – ca. 1970)*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven.
- PLOMTEUX G., STEYAERT R. & WYLLEMAN L. 1985: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Antwerpen*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 10N1 (A-He), Brussel - Gent.
- PLOMTEUX G., STEYAERT R. & WYLLEMAN L. 1985: *Bouwen door de eeuwen heen: inventaris van het cultuurbezit in België architectuur. 10n2 (Ho-Ra) Provincie Antwerpen, arrondissement Antwerpen*, Brussel - Gent.
- PLOMTEUX G., STEYAERT R. & WYLLEMAN L. 1985: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Antwerpen*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 10N3 (Ru-Z), Brussel - Gent.
- MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, DEPARTEMENT LEEFMILIEU, NATUUR EN ENERGIE. AFDELING LAND EN BODEMBESCHERMING, ONDERGROND, NATUURLIJKE

RIJKDOMMEN. DIENST NATUURLIJKE RIJKDOMMEN. 2006: *Definitief vastgesteld bijzonder oppervlakte-delfstoffenplan "Klei van de Kempen, s.l.*

- SYMENS D., WENS B., DE BORGHER M. & WIJNANT J. 1983: *Een gerangschikt landschap in de Noorderkempen: De Brechtse Heide*, RMLZ (Documentatiemap Landschapsonderzoek nr. 8), Brussel.

Bron: Aanduidingsdossier ankerplaats 'Brechtse Heide', definitieve aanduiding 24/12/2008.

Agentschap Onroerend Erfgoed, Brussel.

Auteurs: Aelvoet, Isolde (<https://id.erfgoed.net/auteurs/558>); Timmers, Eddy (<https://id.erfgoed.net/auteurs/602>)

Datum: 2008

De tekst wordt ter beschikking gesteld door: Agentschap Onroerend Erfgoed (AOE) (<https://id.erfgoed.net/auteurs/501>)

Relaties

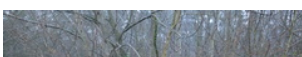
Omvat

Duitse bunker (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305910>)

Omvat

Duitse bunker (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305911>)

Omvat

Duitse bunker (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305912>)

Omvat

Duitse bunker (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305913>)

Omvat

Duitse bunker (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305914>)

Omvat

Duitse bunker (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305916>)

Omvat

Duitse bunker (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305918>)

Omvat

Duitse bunker (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305919>)

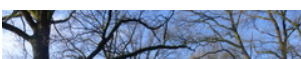
Omvat

Duitse bunker (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305920>)

Omvat

Duitse bunker (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305921>)

Omvat

Tilburgbaan (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/308183>)

Is deel van

Brecht (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/13208>)

Is deel van

Malle (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/13316>)

Is deel van

Schilde (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/13354>)

Je kan deze pagina citeren als:

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2026: *Brechtse Heide* [online],

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135359>
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135359>

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135359> (geraadpleegd op 28 januari 2026).

Beheerder fiche: **Agentschap Onroerend Erfgoed**

Contact

Heb je een vraag of opmerking over deze fiche?

Meld het ons via het contactformulier (</contact?uri=https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135359>).

Onroenderfgoed.be is een officiële website van de Vlaamse overheid

uitgegeven door [het agentschap Onroerend Erfgoed](https://www.onroenderfgoed.be/) [\(https://www.onroenderfgoed.be/\)](https://www.onroenderfgoed.be/)

[Privacyverklaring](https://www.onroenderfgoed.be/privacyverklaring)

[\(<https://www.onroenderfgoed.be/privacyverklaring>\)](https://www.onroenderfgoed.be/privacyverklaring)

[Juridische informatie](https://www.onroenderfgoed.be/juridische-informatie)

[\(<https://www.onroenderfgoed.be/juridische-informatie>\)](https://www.onroenderfgoed.be/juridische-informatie)

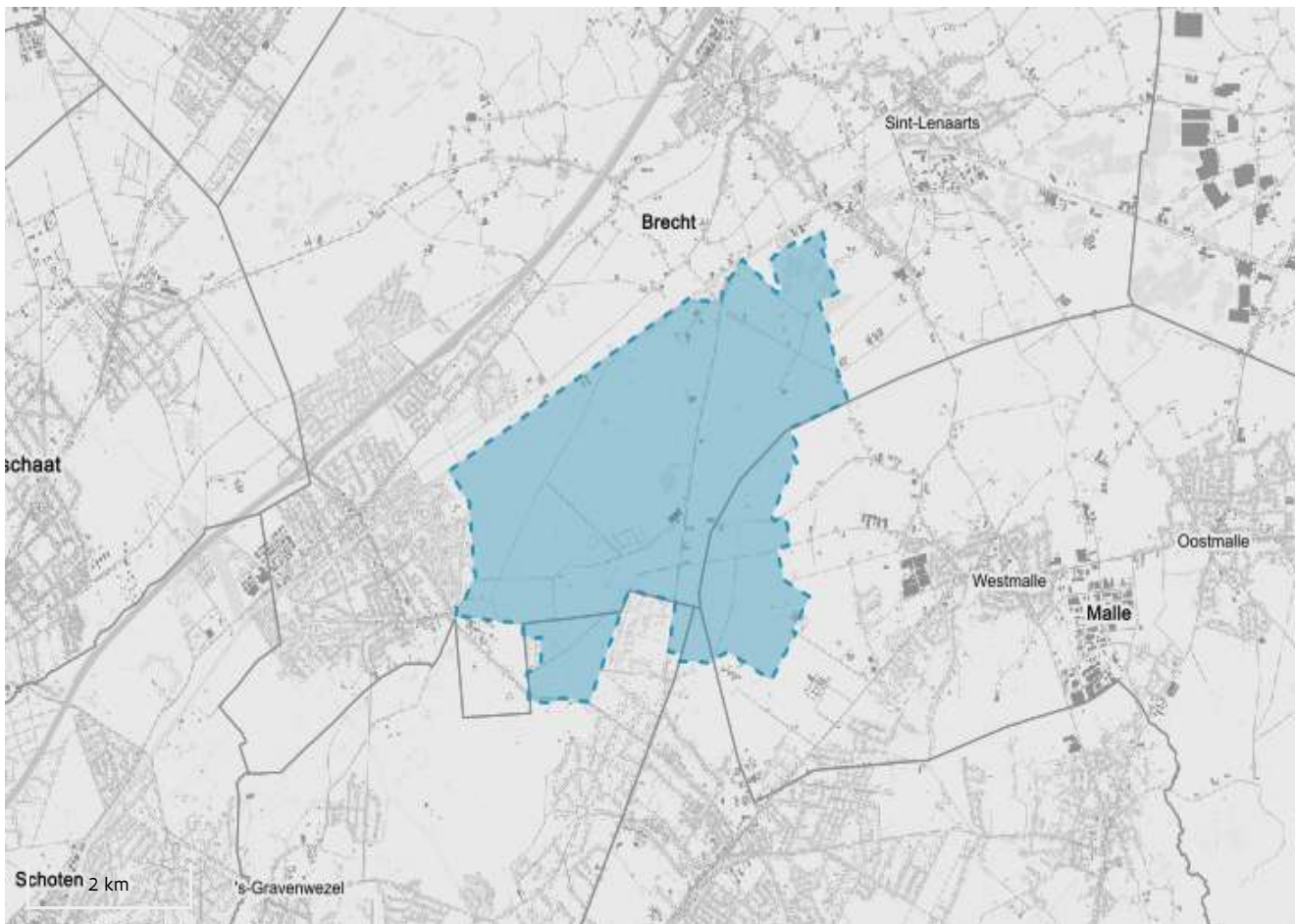
Agentschap
**Onroerend
Erfgoed**

[\(/\)](#)

Inventaris

BESCHERMD CULTUURHISTORISCH LANDSCHAP

Brechtse Heide

beschermd cultuurhistorisch landschap van 27-05-1977 tot heden**ID:** 4506**URI:** <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/4506>

Besluiten

[De Brechtse Heide \(https://id.erfgoed.net/besluiten/1112\)](https://id.erfgoed.net/besluiten/1112)**definitieve beschermingsbesluiten:** 27-05-1977 ID: 1112

Rechtsgevolgen

i Meer informatie over de rechtsgevolgen van beschermingen vind je op [onze website](https://www.onroenderfgoed.be/de-gevolgen-van-een-bescherming) (<https://www.onroenderfgoed.be/de-gevolgen-van-een-bescherming>).

Provincie

Antwerpen

Gemeente

Brecht, Malle, Schilde, Zoersel

Deelgemeente

Brecht, Schilde, Sint-Lenaarts, Westmalle, Zoersel

Straat

Onbepaald

Locatie

Brecht, Sint-Lenaarts (Brecht), Westmalle (Malle), Schilde (Schilden), Zoersel (Zoersel)

Nauwkeurigheid zone

Tot op 15m

Oppervlakte zone

17 251 857m²

Beschermingsdossiers

4.03/10000/102.1

DA000430

OA001405

Typologie: [abdijen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/4) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/4>), [agrarische landschappen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2103) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2103>), [beken](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1965) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1965>), [betreedbare kapellen \(klein erfgoed\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1018) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1018>), [compartimentenlandschappen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2061) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2061>), [cuesta's](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2023) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2023>), [heiden](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1914) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1914>), [hoeven](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/190) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/190>), [kleiputten](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/938) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/938>), [landduinen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2015) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2015>), [naaldbossen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2015) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2015>).

(<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1844>), [strookvormige ontginningspatronen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2082) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2082>),
vennen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1970>)

Project beschermingsdatabank 2013-2016

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1028>) (beschermingen: van 01-01-2013 tot 30-06-2016)

Beschrijving

De bescherming als landschap betreft de Brechtse Heide.

Dit gebied bestaat uit een aaneenschakeling van weiden, dennenbossen en akkers met relictten van heide en vennen.

Waarden

De Brechtse Heide is beschermd als landschap omwille van het algemene belang gevormd door de:

esthetische waarde

wetenschappelijke waarde

Aanduiding van Is de omvattende bescherming van

Caterskapel

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/14132>)

Caterskapeldreef (Schilde)

Rechthoekig gebouwtje onder zadeldak met houten windborden, jaartal 1869 op gevelsteen noordgevel.

Duitse bunker

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305910>)

Ebeslaan (Brecht)

Duitse bunker, tijdens de Eerste Wereldoorlog opgetrokken als onderdeel van de 'Turnhoutkanalstellung'.

Duitse bunker

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305916>)

Sint Jobbaan (Brecht)

Duitse bunker, tijdens de Eerste Wereldoorlog opgetrokken als onderdeel van de 'Turnhoutkanalstellung'.

Duitse bunker

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305918>)

Vaartdijk (Brecht)

Duitse bunker, tijdens de Eerste Wereldoorlog opgetrokken als onderdeel van de 'Turnhoutkanalstellung'.

Duitse bunker

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/305919>)

Vaartdijk (Brecht)

Duitse bunker, tijdens de Eerste Wereldoorlog opgetrokken als onderdeel van de 'Turnhoutkanalstellung'.

Grote Vraaghoeve

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/12845>)

De Vraagstraat 8 (Brecht)

Boerderij aan zuidzijde van de straat met jaartal 1168 in gesinterde steen in westelijke zijgevel van het woonhuis.

Is de gedeeltelijke bescherming van

Brechtse Heide

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135359>)

Brecht, Sint-Job-in-'t Goor, Sint-Lenaarts (Brecht), Westmalle (Malle), Schilde (Schilder)

De Brechtse Heide ligt op de tweede hoogste cuesta in de provincie Antwerpen. De kleilagen in de ondergrond zorgen ervoor dat het grondwater hoog staat. Tot in de tweede helft van de 18de eeuw was de Brechtse Heide nog onderdeel van een uitgestrekt heidegebied, de 'Westmaltesche Heijde'. De op de historische kaarten weergegeven vennen vinden we tot vandaag terug in het gebied. De eerste ontginningen in het gebied situeren zich rond de Grote Vraaghoeve waar reeds in 1168 een hoeve zou hebben bestaan. Het huidige landschap bestaat uit de boscomplexen in het westen, een gecompartmenteerd landschap in het midden en in het oosten een eerder open landschap met weilanden. Het landschap van de Brechtse heide is één van de grootste gaaf bewaarde landschappen van de provincie Antwerpen.

Je kan deze pagina citeren als:

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2026: *Brechtse Heide* [online],

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/4506>

(<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/4506>) (geraadpleegd op 28 januari 2026).

Beheerder fiche: **Agentschap Onroerend Erfgoed**

Contact

Heb je een vraag of opmerking over deze fiche? Meld het ons via het contactformulier (/contact?uri=<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/4506>).

[\(https://www.onroenderfgoed.be/\)](https://www.onroenderfgoed.be/)

[Privacyverklaring](#)

[\(https://www.onroenderfgoed.be/privacyverklaring\)](https://www.onroenderfgoed.be/privacyverklaring)

[Juridische informatie](#)

[\(https://www.onroenderfgoed.be/juridische-informatie\)](https://www.onroenderfgoed.be/juridische-informatie)